TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
19 20

Google scholar

PubMed MEDLINE
NIH U.S. National Library of Medicine National Institutes of Health
Advancing Health Through Knowledge

- 14.00.00 - Tibbiyot fanlari;
- 14.00.01 - Akusherlik va ginekologiya;
- 14.00.02 - Morfologiya;
- 14.00.03 - Endokrinologiya;
- 14.00.04 - Otorinolaringologiya;
- 14.00.05 - Ichki kasalliklar;
- 14.00.06 - Kardiologiya;
- 14.00.07 - Gigiena;
- 14.00.08 - Oftal'mologiya;
- 14.00.09 - Pediatriya;
- 14.00.10 - Yuqumli kasalliklar;
- 14.00.11 - Dermatologiya va venerologiya;
- 14.00.12 - Tibbiy reabilitologiya;
- 14.00.13 - Nevrologiya;
- 14.00.14 - Onkologiya;
- 14.00.15 - Patologik anatomiya;
- 14.00.16 - Normal va patologik fiziologiya;
- 14.00.17 - Farmakologiya va klinik farmakologiya;
- 14.00.18 - Psixiatriya va narkologiya;
- 14.00.19 - Klinik radiologiya;
- 14.00.20 - Tibbiy genetika;
- 14.00.21 - Stomatologiya;
- 14.00.22 - Travmatologiya va ortopediya;
- 14.00.23 - Hamshiralik ishini tashkil etish;
- 14.00.24 - Sud tibbiyoti;
- 14.00.27 - Xirurgiya;
- 14.00.28 - Neyroxirurgiya;
- 14.00.41 - Xalq tabobati;
- 14.00.35 - Bolalar xirurgiyasi;
- 14.00.34 - Yurak-qon tomir xirurgiyasi

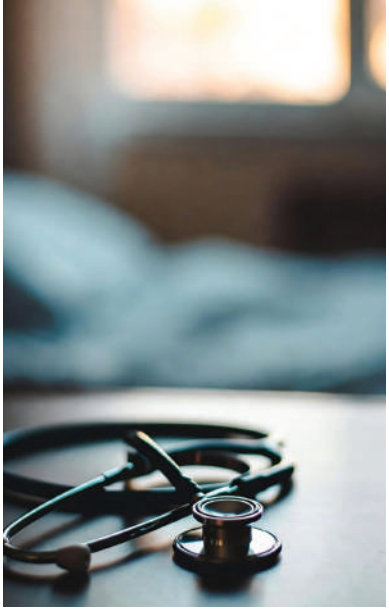
№10-SON

2026-yil, oktabr

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz

https://t.me/tibbbiyot_2100

Litsenziya raqami: №745444

Tahrir hay’ati a’zolari:

BOSH MUHARRIR:
Shuhrat Baymuradov Abdujalilovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI:
Iminov Komiljon Odiljonovich
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori

“Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali 29.04.2025-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669801 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Litsenziya raqami: №745444.

Tahrir hay’ati a’zolari:

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich
Texnika fanlari doktori (DSc), professor

Ishanqulov Artiqboy Eshboyevich
Biologiya fanlari doktori (DSc), professor

Otamuradov Furqat Abdukarimovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent.

Shuxrat Jumayevich Teshayev
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Oral Aminovna Ataniyazova
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Jalolova Feruza Maxamatjanovna
Tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (DSc), dotsent

Uraqov Shokir Ulashovich
tibbiyot fanlari doktori doktori (DSc)

Aripkhodjaeva Shakhzoda
resident doctor in national medical center

"TIBBIYOT TA’LIMI VA INNOVATSIYALARI"
ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2024-yil 9-oktabrdan boshlab c-5669651 raqami ostida rasmiy ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Murojaat uchun telefon:
+998 97 748 70 03
Email: @munis_sm

MUNDARIJA

KARDIORENAL SAMARADORLIK NUQTAI NAZARIDAN FINERENON VA EPLERENONNING CHAP QORINCHA OTISH FRAKSIYASI SAQLANGAN YURAK YETISHMOVCHILIGI BEMORLARIDAGI QIYOSIY BAHOLANISHI 21
Qodirova Guljahon Ramozonovna, Tursunova Laylo Dilshatovna

GIPERSPEKTRAL TASVIRLARNI TASNIFLASHDA FAZOVIY SIZIB CHIQISH NIMANI O‘LCHAYDI? YAQINLIK, KO‘RILMAGAN SINFLAR VA SINFLAR TARKIBIGA AJRATISH 27
Tuxtamurodov Nozir Ulmas o‘g‘li

DIABETIK PANJA SINDROMINING JARROHLIK ASORATLARINI DAVOLASHDA YANGI YONDASHUVLAR 34
Akmaljon Olimov

FARG‘ONA VODIYSI SHAROITIDA GERIATRIK YOSHDAGI BEMORLARDA O‘PKA VA EKSTRAPULMONAL SILNING KLINIK-EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI (2020–2025) 40
Maxsumova Dinora Kamolovna, Zuhriddin Salohiddinovich Salohiddinov

ANTIBIOTIKLARGA CHIDAMLI BAKTERIYALAR: ZAMONAVIY TIBBIYOT MUAMMOSI 46
Abdisamatova Sarviniso Adisamatovna

EFFECTIVENESS OF TREATMENTS FOR CORONARY ARTERY DISEASE 50
Alfiya S. Shamsiddinova, Xursandbek A. Ergashaliyev, O‘g‘iloy M. Umaraliyeva, Ibrokhimjon M. Xursanov

KARDIORENAL SINDROMDA GENETIK VA EPIGENETIK DETERMINANTLAR HAMDA OQSIL BIOMARKERLAR PANELI: INTEGRATSION DIAGNOSTIK YONDASHUV 55
Korakulova Zilola Tilovmurodovna, Tursunkulov Ortikali, Ahmedova Umida Maxmudovna

ANDIJON VILOYATI AYOLLAR POPULYATSIYADA QALQONSIMON BEZ PATOLOGIYALARI FONIDA SUT BEZI SARATON VA SARATON OLDI HOLATLARINI UCHRASH CHASTOTASI 65
Mahmudjonova Sayyoraxon Shavkatbek qizi

SURUNKALI TROMBOEMBOLIK O‘PKA GIPERTENZIYASI: PATOGENEZDAN DAVOLASH STRATEGIYASINI TANLASHGACHA 70
Sunnatova Gulbahor Ismatovna, Tashinova Laylo Xolmurodovna, Ergasheva Nigora Utkurovna, Xolmirzayev Baxtiyor Turgunovich

TISH OLINGANDAN KEYIN PRP QO‘LLASHNING KLINIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH 77
Muqimov Odiljon Axmadjonovich, Urinova Gulnoza Shuxrat qizi

TISH PROTEZLARI, JAG‘ MODELLARI VA JARROHLIK SHABLONLARINI YARATISHDA 3D-BOSMADAN FOYDALANISH 84
Abduganiyeva Shaxista Xodjiyevna, Axmedov Lutfullo

SPORTCHILARDA KORONAR ARTERIYA KASALLIGINI YENGIL SUN’IY INTELLEKT YORDAMIDA ERTA ANIQLASH 89
Muksimova Shahnoza Shamuhitovna, Umirzakova Sabina Totlibayevna, Isxakova Nargiza Patxillayevna

ИЗУЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИКРОТОКОВОЙ ТЕРАПИИ В КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКОГО ГЕНЕРАЛИЗОВАННОГО ПАРОДОНТИТА У ПАЦИЕНТОВ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА 103
Меджидов Меджид Нисрединович, Кафаров Ризван Тельманович, Тешабоев Мухаммадяхё Гуломкодирович, Рахматуллаев Азизбек Ахмадулло угли

ОТДАЛЁННЫЕ ОСЛОЖНЕНИЯ НЕКРОТИЧЕСКОГО ЭНТЕРОКОЛИТА НОВОРОЖДЁННЫХ ПРИ ПРИКРЫТОЙ ПЕРФОРАЦИИ УЧАСТКА ПОПЕРЕЧНОЙ ОБОДОЧНОЙ КИШКИ 122
Хамраев Абдурашид Журакулович, Акмалова Юлдуз Илхомовна, Каримов Итиёр Музаффарович

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ХИРУРГИИ СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И УСЛОВИЯ КЛИНИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ 132
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
РЕЗУЛЬТАТЫ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ ВРОЖДЕННОГО ВЫВИХА БЕДРА У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА 139
Файзиматов Музаффар Азамович
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РЕКОНСТРУКТИВНЫМ ОПЕРАЦИЯМ ВЕРХНЕЙ И НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ 144
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ZRR VA AUTIZMLI BOLALARDA KOGNITIV-FUNKSIONAL REABILITATSIYADA MONTESSORI METODIKASINING O‘RNI 152
Odilbekova Hurliqo, Kimsanboyeva Odina, Jahonboyeva Dilorom, Majidova Yoqutxon Nabievna
ОТ ВАЛИДИРОВАННОЙ ЦИФРОВОЙ ПЛАТФОРМЫ ДЛЯ ОРТОГНАТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ К БИОМЕХАНИЧЕСКОМУ МОДЕЛИРОВАНИЮ В РЕАЛЬНОМ ВРЕМЕНИ ПЕРСПЕКТИВЫ ГИБРИДНОГО РАСШИРЕНИЯ PINN И FEA ДЛЯ ЗУБОЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ 158
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ В АСПЕКТЕ ОНКОЛОГИЧЕСКОЙ НАСТОРОЖЕННОСТИ: СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ЭТИОЛОГИИ, ПАТОГЕНЕЗА И ДИАГНОСТИКИ 164
Набиева Шохсанам Кахрамон кизи
SUBATROFIK RINITDA BURUN SHILLIQ QAVATINING KLINIK-FUNKSIONAL VA MIKROBIOLOGIK HOLATINI KOMPLEKS BAHOLASH ASOSIDA MAHALLIY TERAPIYANI TAKOMILLASHTIRISH 169
Yashnarova Lobar Eldor qizi
BOLALARDA NUTQ RIVOJLANISHI BUZILISHLARINI KORREKSIYALASHDA FORBRAIN QURILMASINING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 173
Kimsanboyeva Odina Kozimovna, Odilbekova Hurliqo Ilhomovna, Jahonboyeva Dilorom Vohidjonovna, Huseynova Nadira Turgunovna
SURUNKALI BUYRAK KASALLIGINING DIALIZ BOSQICHIDAGI BEMORLARDA NOS3 GENI T786C POLIMORFIZMINING YURAK-QON TOMIR ASORATLARI BILAN BOG‘LIQLIGI 178
Eshmetova Sabohat Ilxomovna
Jabbarov Ozimboy Otaxonovich
Tursunova Laylo Dilshatovna
BOLALARDA YUQORI NAFAS YO‘LLARI TORAYISHI BILAN BOG‘LIQ DISTAL OKKLYUZIYANI DAVOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH 185
Tosheva Orzigul Karim qizi
НЕЙРОМЫШЕЧНАЯ ДИСФУНКЦИЯ И БОЛЕВОЙ СИНДРОМ ПРИ ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТИ ЗУБОВ: ОЦЕНКА И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ЗУБНЫХ РЯДОВ 189
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Мухамедсаидова Ирода Абдувахоб кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна
BOSH MIYA QON AYLANISHINING O‘TKIR BUZILISHIDA BRONX - O‘PKA TIZIMI ASORATLARI RIVOJLANISHINING KLINIK–PATOGENETIK XUSUSIYATLARI 197
Ikromova Mufazzal Abdurashidovna
СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ФАРМАКОЛОГИЧЕСКИХ СВОЙСТВАХ И МЕХАНИЗМАХ ДЕЙСТВИЯ АДАПТОГЕННЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ 201
Ганиева Динара Шарофидиновна

CHAYNOV TISHLARI OKKLYUZION YUZASINING RAQAMLI 3D-MORFOMETRIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING OKKLYUZION BALANSI HAMDA CHAYNASH FUNKSIYASI BILAN BOG‘LIQLIGI 209
Abdumutalipova Muborak Abdurashid qizi
Rizayeva Sevara Mirgulyamovna

DEVELOPMENT OF A SET OF INNOVATIVE PREVENTIVE MEASURES AIMED AT PREVENTING DISEASES OF HARD DENTAL TISSUES IN CHILDREN, TAKING INTO ACCOUNT THEIR AGE-RELATED CHARACTERISTICS BASED ON CLINICAL AND DIAGNOSTIC CRITERIA 215
Buriyeva N. A.

BOLALARDA GIPERTROFIK GINGIVITNI DAVOLASH SAMARADORLIGINI KLINIK VA PERIODONTAL INDEKSLAR ASOSIDA BAHOLASH 219
Eshimova Sayyora Tursunovna

RAS BO‘LGAN BOLALARDA KOGNITIV BUZILISHLARNI KORREKSIYALASHDA MIKROTOKLI REFLEKSOTERAPIYANING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 226
Jahonboyeva D.V
Odilbekova H.I
Kimsanboyeva O.K

BARIATRIK JARROHLIK AMALIYOTI O‘TKAZGAN BEMORLARDA PSIXOLOGIK REGRESS SHAKLLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 232
Kuchkarov Humoyun Nurali o‘g‘li
Yadgarova Nargiza Fahriddinovna

COMORBIDITY PATTERNS AND THEIR ASSOCIATION WITH GALLSTONE DISEASE IN THE ELDERLY POPULATION: (A POPULATION-BASED STUDY IN THE FERGANA VALLEY, UZBEKISTAN) 239
Usmonov Xusniddin Qutbidinovich
Salakhidinov Sarvarjon Zaynabidinovich

ВЛИЯНИЕ ТРАВМ КОЛЕННОГО СУСТАВА НА ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЫ ФУТБОЛИСТОВ: АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РИСКА, ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАБИЛИТАЦИИ И МЕР ПРОФИЛАКТИКИ ПОВТОРНЫХ ПОВРЕЖДЕНИЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 250
Анваров Абдуманнон Абдурахмонович
Бурханова Гулноза Лутфиллоевна
Исакулов Элдор Кулдошович
Бобобекова Умида Кувондиковна
Ким Вероника Александровна
Анварова Малика Абдурахмоновна

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В СИСТЕМЕПРОТИВОТУБЕРКУЛЕЗНОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ПОД ВЛИЯНИЕМ ФИНАНСИРУЕМЫХ ИЗ ВНЕШНИХ ИСТОЧНИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ 257
Рустамов Уктам Мардонкулович

КОРРЕЛЯЦИОННЫЙ АНАЛИЗ КЛИНИКО-НЕВРОЛОГИЧЕСКИХ, НЕЙРОВИЗУАЛИЗАЦИОННЫХ, НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ЛАБОРАТОРНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПОДРОСТКОВ С ДЦП В ПОЗДНЕЙ РЕЗИДУАЛЬНОЙ СТАДИИ 262
Эргашева Мафтуна Озодовна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДОЛИХОСИГМЫ ПРИ ХРОНИЧЕСКОМ ЗАПОРЕ У ДЕТЕЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 266
Тошпўлатов Бехзод Бахтиёржон угли
Мирзакаримов Бахромжон Халимжонович
Тошпулатова Нигора Комолиддин кизи

AYOLLARDA O‘Z JONIGA QASD QILISH HOLATLARINING SUD-TIBBIY AHAMIYATI 274
Eliyeva M.F.

КЛИНИКО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ КРИТЕРИИ ВЫБОРА КОНСТРУКЦИИ, МАТЕРИАЛА И ПРОТОКОЛА ФИКСАЦИИ ВКЛАДОК 280
Азимджанова Феруза Абдурашидовна

УРОВНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФЕКЦИОННО-ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЧЕЛЮСТЕЙ И ОКРУЖАЮЩИХ МЯГКИХ ТКАНЕЙ 286
Азимов Мухаммаджон Исмоилович
Кулматов Тимур Мухидди угли
Азимов Азиз Мухаммаджанович

ПРОФИЛАКТИКА АЛЛЕРГИИ У ДЕТЕЙ ИЗ ГРУПП РИСКА 292
Деворова Марифат Бакиевна

АЛГОРИТМ УСТАНОВКИ ПОРИСТЫХ ИНДИВИДУАЛЬНО ИЗГОТОВЛЕННЫХ ТИТАНОВЫХ ИМПЛАНТАТОВ 296
Каримов Шохрух Илхом угли

К ВОПРОСУ ХИРУРГИЧЕСКОЙ И ОРТОПЕДИ-ЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИЯ БОЛЬНЫХ С СОЧЕ-ТАННЫМИ ТРАВМАМИ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ 300
Каршиев Ш. Г.
Муратбаев А. Б
Базаров Б. Б
Гофуров А.Ш.

АНАЛИЗ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ТЕСТИРОВАНИЯ С ПОСЛЕДУЮЩЕЙ КОРРЕЛЯЦИЕЙ РЕЗУЛЬТАТОВ КОГНИТИВНЫХ ВЫЗВАННЫХ ПОТЕНЦИАЛОВ ГОЛОВНОГО МОЗГА И КЛИНИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПАЦИЕНТОВ С АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПОТЕНЗИЕЙ МОЛОДОГО ВОЗРАСТА 304
М. М. Мамурова
А. Т. Джурабекова

РОЛЬ ВИТАМИНА D В ПРОФИЛАКТИКЕ ПЕРИИМПЛАНТНЫХ ОСЛОЖНЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С АБДОМИНАЛЬНЫМ ХИРУРГИЧЕСКИМ АНАМНЕЗОМ 309
Мирзаев Абдукодир Рустамович
Пулатов Ашраф Илхомович
Мирзаева Ольга Александровна

ЭХОГРАФИЧЕСКАЯ АНАТОМИЯ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ У ЗДОРОВЫХ ДЕТЕЙ КАК НОРМАТИВНАЯ ОСНОВА УЛЬТРАЗВУКОВОЙ ДИАГНОСТИКИ ТРАВМ 314
Назарова Нигина Асрол кизи

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ТРАВМАТИЧЕСКИМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛИЦЕВОГО НЕРВА НА ФОНЕ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ ЛИЦА И ЧЕЛЮСТЕЙ 320
Шомуродов Кахрамон Эркинович
Нормаматов Алишер Рузи угли

ОСОБЕННОСТИ ПОСТКОВИДНОГО СИНДРОМА У ПАЦИЕНТОВ С COVID-19-АССОЦИИРОВАННОЙ ПНЕВМОНИЕЙ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ НАРУШЕНИЯХ УГЛЕВОДНОГО ОБМЕНА: РЕЗУЛЬТАТЫ 24-МЕСЯЧНОГО НАБЛЮДЕНИЯ 324
Тилляшайхова Ирода Мирзагалеб кизи

КЛИНИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И СТЕПЕНИ ТЯЖЕСТИ РАССТРОЙСТВ У ДЕТЕЙ С РАССТРОЙСТВАМИ АУТИСТИЧЕСКОГО СПЕКТРА 330
Тургунбаев Анвар Узакбаевич
Очилов Улугбека Усманович

МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЙ ПОДХОД К УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ РИНОПЛАСТИКИ У ПАЦИЕНТОВ С ВРОЖДЕННЫМИ РАСЩЕЛИНАМИ ГУБЫ 335
Бекмурадова Чарос Юсуфовна
Кодиров Элбек Мияссарович
Пулатов Ашраф Илхомович
Хасанов Шухрат Махмудович

GEMORRAGIK INSULTDAN VAFOT ETGAN BEMORLAR BUYRAK USTI BEZI PO‘STLOQ QAVATI ZONALARINING MORFOMETRIK TAHLILI 340
Ergashev Obidjon Odilovich
Mo‘ydinov Javlon Ibrohimovich

TAJRIBAVIY GIPERXOLESTERINEMIYADA BOSH MIYADAGI MORFOLOGIK O‘ZGARISHLARNI O‘RGANISH 346
Vohidov Bekzod Rafiq o‘g‘li

ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГЕМОДИНАМИКИ У ПАЦИЕНТОВ С СИСТЕМНОЙ СКЛЕРОДЕРМИЕЙ И ИНТЕРСТИЦИАЛЬНЫМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛЁГКИХ 350
Бабамурадова Заррина Бахтияровна
Касимова Бахора Саидовна
Ашурова Мафтуна Ойбековна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ НЕЙРОГУМОРАЛЬНЫХ НАРУШЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ И МЕТАБОЛИЧЕСКИ АССОЦИИРОВАННОЙ ЖИРОВОЙ БОЛЕЗНЬЮ ПЕЧЕНИ 361
Наргиза Бахтиёровна Хайдарова

МЕТОДИКА КЛИНИЧЕСКОГО И ЦИФРОВОГО ОБСЛЕДОВАНИЯ ПАЦИЕНТОВ С ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТЬЮ ЗУБОВ 367
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна

BACHADON BO‘YNI SARATONINI ERTA TASHXISLASHDA HPV TESTI VA SITOLOGIK TEKSHIRUVNING DIAGNOSTIK SAMARADORLIGI 374
Akbarova Maftuna Adhamjon qizi

YO‘LDOSHDA QON AYLANISHI PATOLOGIYASINING GEMATOLOGIK VA PATOMORFOLOGIK JIHATLARI VA ULARNING PERINATAL ASORATLARNI OLDINI OLISHDAGI AHAMIYATI 379
Ergasheva Dilyoraxon Islomjon qizi

ANDIJON VILOYATI MISOLIDA OIV INFEKSIYASI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA ANTIRETROVIRUS TERAPIYANING UZOQ MUDDATLI NATIJALARI 383
G‘afforov Husanboy Abdulmutallibovich
Fayzullayeva Dilfuza Baxodirovna

ENDOKRIN-METABOLIK PATOLOGIYALARDA KLINIK-BIOKIMYOVIY BIOMARKERLAR ASOSIDA INDIVIDUAL XAVFNI STRATIFIKATSIYA QILISH MODELINI ISHLAB CHIQISH 389
G‘afforova Aziza Kamol qizi

SULFOPARINNING O‘TKIR VA 90 KUNLIK PERORAL TOKSIKOLOGIK KO‘RSATKICHLARINI EKSPERIMENTAL BAHOLASH 393
Go‘zalxon Qutlikova Maxammadjonovna
Minavarov Rasuljon Anvarovich
Muxtorov Boburbek Otabek o‘g‘li
Mamajanov Taxirjon Gapirjonovich
Vahobov Hikmatillo Bahodirjon o‘g‘li

CHANGES IN ANXIETY, EATING BEHAVIOR, AND BODY IMAGE AFTER BARIATRIC SURGERY....403
Kuchkarov Humoyun Nuralievich
Yadgarova Nargiza Fahritdinovna

FERTIL YOSHDAGI AYOLLAR POPULYATSIYASIDA SUT BEZI SARATONI VA SARATON OLDI KASALLIKLARINI ERTA TASHXISLASH, OLDINI OLISH VA DAVOLASHDA ZAMONAVIY KOMPLEKS TEKSHIRUVLAR....409
Rasulova Dilfuzaxon Komiljon qizi

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIDA ANTIKOAGULYANT PREPARATLARNING SAMARADORLIGI VA GEMORRAGIK ASORATLAR XAVFI....415
Raximova Dilorom Orifjonovna
Rustamov Ibrahim Xudoyberdiyevich
Nurmatov Shavkat Ubaydullayevich

ТРЕНИРУЕМОСТЬ РЕГУЛЯТОРНОГО КОМПОНЕНТА ЭМПАТИИ: МЕТААНАЛИТИЧЕСКИЕ ДАННЫЕ И ГИПОТЕЗЫ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПРОВЕРКИ....419
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна
Фозилбеков Рузикул Анаркулович

ОПОРНЫЕ ТОЧКИ РЕАБИЛИТАЦИИ МЕХАНИЗМОВ ЭМПАТИИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ: НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ И ПОЗИТИВНЫЕ ЭФФЕКТЫ....427
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна

YOSHLAR ORASIDA ARTERIAL GIPERTENZIYA: XAVF OMILLARI, ERTA ANIQLASH VA PROFILAKTIKA....438
Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Muzaffarov Jahongir Shavkat o‘g‘li

BOSH MIYA TUG‘RUQ TRAVMALARIDA CHAQALOQLAR BUYRAK USTI BEZIDA HSP70, CASPASE-3 VA MC2R MARKERLARI EKSPRESSIYASINING QIYOSIY IMMUNOGISTOKIMYOVIY TAHLILI....443
Akbarova Odinahon Rasulovna

ALTSGEYMER KASALLIGINI ERTA VA PREKLINIK DIAGNOSTIKA QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI: SUYUQLIK BIOMARKERLARI, NEYROIMAGING VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR....450
Amirova Maftuna Timur qizi
Butunboyeva Mahliyo Qodir qizi
Shevketova Diana Ismailovna
Musurmonova Bahora Kamolovna
Sharipova Dilobar Muhiddin qizi

HUDUDIY IJTIMOIY-GIGIYENIK BAHOLASH ASOSIDA BIRLAMCHI TIBBIY PROFILAKTIKA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH....456
Ashurova Manzura Djaloldinovna

BOLALARDA COVID-19 DAN KEYIN RIVOJLANGAN YUVENIL IDIOPATIK ARTRITNING KLINIK-LABORATOR, IMMUNOLOGIK VA ULTRATOVUSH XUSUSIYATLARI....465
Axmedova Dilorom Ilxamovna
Mamatqulova Rohatoy Iskandarovna

YOD TANQISLIGI BILAN BOG‘LIQ KARDIOVASKULAR XAVF OMILLARINI ERTA ANIQLASH....474
Jo‘rayev Muhammadkarim Mirzamumin o‘g‘li
Mahmudov Nurillo Ismoilovich

INDIVIDUAL VA SUMMA FLAVONOIDLARNING QONNING AYRIM BIOKIMYOVIY KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI 481
Juraeva Dilshoda Imomnazarovna
Rahmonova Shaxnoza Erknovna
Shagulyamova Kamola Lutfulloyevna

OLIGOMENORRHEA AND AMENORRHEA IN POLYCYSTIC OVARY SYNDROME: A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF CLINICAL-METABOLIC PHENOTYPES 485
Najmutdinova Dilorom Kamaritdinovna
Mahmadullayeva Shaxnoza Sodiqjon qizi

PEDIATRIK VA GERIATRIYA AMALIYOTIDA INDIVIDUAL DORI SHAKLLARINI YARATISH VA ZAMONAVIY FARMATSEVTIK TEXNOLOGIYALAR 494
Usmonova Malikakhon Komiljon qizi

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF CLINICAL, LABORATORY, AND INSTRUMENTAL CHARACTERISTICS OF CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE 499
Vazira Akhatova Pardakulovna

ОЦЕНКА ЗНАЧИМОСТИ АЛЛЕЛЬНОГО ПОЛИМОРФИЗМА ГЕНА IL6 (RS1800795) ПРИ ИММУННОМ МИКРОТРОМБОВАСКУЛИТЕ 505
Маткаримова Дилфуза Сабуровна
Юнусова Сабина Шухрат кизи
Атарбаева Амина Акмалевна
Ким Анна Борисовна
Юлдашева Нозима Бахромовна

СРАВНИТЕЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ 3D ПЕЧАТНЫХ МАТЕРИАЛОВ ДЛЯ ВРЕМЕННЫХ РЕСТАВРАЦИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОСТОЯНИЕ ПОЛОСТИ РТА 512
Мусабекова Азиза Азамат кизи
Ризаева Севара Миргуламовна

НЕСПЕЦИФИЧЕСКАЯ ИНТЕРСТИЦИАЛЬНАЯ ПНЕВМОНИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОФИЛАКТИКЕ И РЕАБИЛИТАЦИИ 519
Парвина Одиловна Закирьяева

BOSH MIYA TUG‘RUQ TRAVMALARIDAN NOBUD BO‘LGAN CHAQALOQLARDA BUYRAK USTI BEZI MORFOMETRIK KO‘RSATKICHLARINING POSTNATAL YASHASH DAVOMIYLIGIGA BOG‘LIQ QIYOSIY TAHLILI 524
Akbarova Odinahon Rasulovna
Muxsinova Maxzuna Xolmuradovna

ГИПЕРТРОФИЧЕСКАЯ КАРДИОМИОПАТИЯ: КЛИНИКО-ДИАГНОСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СТРАТИФИКАЦИИ РИСКА 530
Суюнов Фахриддин Зикириддинович

YUQUMLI KASALLIKLAR TARQALISHIDA SUV TA’MINOTI MANBALARI SUVI SIFATINING SANITARIYA-GIGIYENIK AHAMIYATI 536
Azizova Feruza Lyutpillayevna
Abduvaliyeva Feruza Tulqindjanovna

PASTKI JAG‘ ATROFIYASINING ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI VA DAVOLASH 544
Eshmamatov Islombek Axmatovich

UO‘K 616.716.4-007.234-08 PASTKI JAG‘ ATROFIYASINING ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI VA DAVOLASH

Eshmamatov Islombek Axmatovich
Toshkent davlat tibbiyot universiteti, PhD, Xirurgik stomatologiya va dental implantologiya kafedrasi katta o‘qituvchisi
Toshkent, O‘zbekiston
ORCID: 0009-0009-4487-2947
E-mail: islombek19950307@icloud.com
Telefon: +998 90 012-44-16

Annotatsiya: Ushbu adabiyotlar sharhida pastki jag‘ alveolyar o‘sig‘i atrofiyasining kelib chiqish sabablari, rivojlanish mexanizmlari, diagnostikasi va davolashda qo‘llaniladigan zamonaviy usullar ko‘rib chiqiladi. Tishlarning yo‘qotilishi bilan alveolyar suyakda qayta tuzilish jarayoni boshlanadi va vaqt o‘tishi bilan uning hajmi kamayishi mumkin. Jarayonning darajasi bemorning umumiy holati, parodont to‘qimalaridagi o‘zgarishlar, adentiya davomiyligi hamda boshqa mahalliy va tizimli omillar bilan bog‘liq. Suyak hajmining yetarli bo‘lmasligi implantatsiya va protezlashni qiyinlashtiradi. Klinik vaziyatga qarab suyak augmentatsiyasi, yo‘naltirilgan suyak regeneratsiyasi, distraksion osteogenez yoki ayrim hollarda pastki alveolyar nerv transpozitsiyasi ko‘rib chiqilishi mumkin. Usulni tanlashda anatomik sharoitlar va ehtimoliy xavflar alohida baholanishi lozim.

Kalit so‘zlar: pastki jag‘ atrofiyasi, alveolyar rezorbsiya, adentiya, suyak augmentatsiyasi, yo‘naltirilgan suyak regeneratsiyasi, dental implantatsiya, pastki alveolyar nerv.

Аннотация: В данном обзоре литературы рассматриваются причины возникновения, механизмы развития, диагностика и современные методы лечения атрофии альвеолярного отростка нижней челюсти. После утраты зубов в альвеолярной кости начинаются процессы ремоделирования, которые со временем могут приводить к уменьшению её объёма. Степень выраженности данного процесса зависит от общего состояния пациента, изменений в тканях пародонта, продолжительности адентии, а также других местных и системных факторов. Недостаточный объём костной ткани затрудняет проведение дентальной имплантации и протезирования. В зависимости от клинической ситуации могут рассматриваться костная аугментация, направленная костная регенерация, дистракционный остеогенез или, в отдельных случаях, транспозиция нижнего альвеолярного нерва. При выборе метода необходимо отдельно оценивать анатомические условия и возможные риски.

Ключевые слова: атрофия нижней челюсти, резорбция альвеолярного гребня, адентия, костная аугментация, направленная костная регенерация, дентальная имплантация, нижний альвеолярный нерв.

Abstract: This literature review examines the causes, pathogenesis, diagnostic approaches, and modern treatment methods for atrophy of the alveolar process of the mandible. Following tooth loss, bone remodeling begins in the alveolar bone, and its volume may gradually decrease over time. The extent of this process depends on the patient’s general health, changes in periodontal tissues, the duration of edentulism, and other local and systemic factors. Insufficient bone volume complicates dental implant placement and prosthetic rehabilitation. Depending on the clinical situation, bone augmentation, guided bone regeneration, distraction osteogenesis, or, in selected cases, inferior alveolar nerve transposition may be considered. Anatomical conditions and potential risks should be assessed individually when selecting the appropriate treatment method.

Keywords: mandibular atrophy, alveolar ridge resorption, edentulism, bone augmentation, guided bone regeneration, dental implant placement, inferior alveolar nerve.

KIRISH

Pastki jag‘ alveolyar o‘sig‘ining atrofiyasi ko‘pincha tishlar yo‘qotilgach yuzaga keladi. Tishlarning yo‘qligi suyakning odatdagi funksional yuklanishini o‘zgartiradi; natijada alveolyar qirraning balandligi va kengligi kamayib borishi mumkin. Bu o‘zgarishlar olinadigan protezning barqarorligiga, chaynash faoliyatiga va keyinchalik implant o‘rnatish imkoniyatiga ta’sir qiladi. Shu jihatdan pastki jag‘ atrofiyasi stomatologik va ortopedik reabilitatsiyada muhim klinik masala bo‘lib qolmoqda. Tish olib tashlanganidan keyin periodontal bog‘lam orqali alveolyar suyakka uzatiladigan yuklama to‘xtaydi va suyakning qayta tuzilish jarayoni davom etadi.

Qoldiq alveolyar qirraning rezorbsiyasi birgina sabab bilan izohlanmaydi: mahalliy sharoitlar bilan bir qatorda biologik va genetik omillar ham uning kechishiga ta’sir qilishi mumkin [3]. Tish olinganidan keyin alveolyar qirra hajmini saqlashga qaratilgan usullar ham o‘rganilgan; ularga oid adabiyotlarda asoratlar va iqtisodiy samaradorlik masalalari ham tahlil qilingan [6]. Maqolaning maqsadi — pastki jag‘ atrofiyasining etiologiyasi va patogeneziga oid ma’lumotlarni umumlashtirish, shuningdek, diagnostika hamda suyak hajmini tiklashda qo‘llaniladigan jarrohlik usullarini adabiyotlar asosida ko‘rib chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pastki jag‘ alveolyar qirrasining atrofiyasi tish yo‘qotilgandan keyin yuz beradigan fiziologik va patologik qayta tuzilish jarayonlari bilan bog‘liq. Periodontal bog‘lam orqali uzatiladigan mexanik ta’sirning kamayishi, avvalgi parodontal yallig‘lanish va adentiya davomiyligi suyakning balandligi hamda kengligi pasayishiga ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Venkatesh va Shetty qoldiq alveolyar qirra rezorbsiyasida genetik polimorfizmlarning ehtimoliy o‘rnini ko‘rib chiqib, jarayonni faqat mahalliy mexanik omillar bilan izohlash yetarli emasligini ta’kidlaydi [3]. Shu bilan birga, genetik omillar va rezorbsiya o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniq klinik prognozga aylantirish uchun qo‘shimcha tadqiqotlar zarur. Atrofiyani oldini olishga qaratilgan usullar tish olib tashlangan paytdanoq ko‘rib chiqilishi mumkin. Barootchi va hammualliflar alveolyar qirrani saqlash usullari bo‘yicha adabiyotlarni tahlil qilib, suyak hajmini saqlash bilan bir qatorda asoratlar va iqtisodiy samaradorlikni ham baholash zarurligini ko‘rsatgan [6]. Ushbu yondashuv keyingi implantatsiya ehtiyojini hisobga olgan holda rejalashtirish uchun ahamiyatli, biroq alohida usulning afzalligi bemorning klinik sharoitiga bog‘liq. Diagnostikada alveolyar qirraning faqat tashqi ko‘rinishini emas, balki uning uch o‘lchamli anatomik tuzilishini aniqlash muhimdir. Raqamli modellashtirish va sun’iy intellektga oid Raith va hammualliflar tadqiqotida tishsiz pastki jag‘ uchun anatomik jihatdan mos raqamli geometriya yaratish masalasi o‘rganilgan [1]. Bunday ishlanmalar murakkab rekonstruktiv amaliyotlarni rejalashtirishda istiqbolli bo‘lsa-da, ular klinik ko‘rik va tasviriy tekshiruvni almashtirmaydi.

Xususan, implantatsiyani rejalashtirishda pastki jag‘ kanali va pastki alveolyar nervning joylashuvi alohida baholanishi kerak. Suyak hajmi sezilarli kamayganda rekonstruktiv jarrohlik usullarini tanlash dolzarb bo‘ladi. Roccuzzo va hammualliflar vertikal alveolyar nuqsonlarda implantatsiyadan oldin bajariladigan sendvich osteotomiyasi bo‘yicha tizimli sharh taqdim etgan [4]. Og‘ir rezorbsiyalangan alveolyar suyakda tenting pole abutmentlar yordamida hajmni tiklash usuli Sohn va hammualliflarning texnik tavsifi hamda klinik holatlar seriyasida yoritilgan [5]. Kim va hammualliflar esa keng kallakli tenting vintlari bilan vertikal augmentatsiyaga oid klinik va gistomorfometrik kuzatuvlarni bayon qilgan [10]. Mazkur ishlar texnik imkoniyatlarni ochib bersa-da, kichik klinik seriyalar natijalariga asoslanib, barcha bemorlar uchun ustun usulni belgilash mumkin emas. Biologik regeneratsiya yo‘nalishida ham yangi yondashuvlar o‘rganilmoqda. Gjerde va hammualliflar og‘ir atrofiyalangan pastki jag‘ suyagining regeneratsiyasida hujayra terapiyasini klinik tadqiqot doirasida baholagan [2].

Ghanem va hammualliflar esa 2-tur qandli diabeti bo‘lgan bemorlarda tish ekstraksiyasidan keyingi alveola regeneratsiyasiga koenzim Q10 va kollagen gidrogelining ta’sirini randomizatsiyalangan tadqiqotda o‘rgangan [7]. Tadqiqot populyatsiyalari va klinik vaziyatlarning farqlanishi bu natijalarni atrofiyaning barcha ko‘rinishlariga bevosita tatbiq etishni cheklaydi. Keng ko‘lamli augmentatsiya qiyin yoki maqsadga muvofiq bo‘lmagan holatlarda implantologik muqobil yechimlar ham muhokama qilinadi. Łoginoff va hammualliflar og‘ir alveolyar atrofiya sharoitida individual subperiostal implantlarning rivojlanishini sharhlagan [8]. Rapani va hammualliflarning ko‘p markazli prospektiv kohort tadqiqoti esa tor alveolyar qirralarga o‘rnatilgan ponasimon implantlarning yetti yillik klinik kuzatuviga bag‘ishlangan [9]. Biroq bu konstruksiyalar turli ko‘rsatmalarga ega; ularning natijalarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri solishtirish yoki har qanday bemorga bir xil tavsiya etish asosli emas. Shunday qilib, tahlil qilingan adabiyotlar pastki jag‘ atrofiyasining ko‘p omilli tabiatini va davolashda individual yondashuv zarurligini ko‘rsatadi. Suyakni saqlash, augmentatsiya, regenerativ texnologiyalar va maxsus implant konstruksiyalarini tanlashda suyak defektining o‘lchami, anatomik xavflar, umumiy salomatlik, protezlash rejasi hamda mavjud dalillarning sifati birgalikda hisobga olinishi lozim [1–10].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ish narrativ adabiyotlar sharhi sifatida tayyorlandi. Tahlil uchun bibliografik ro‘yxatdagi 10 ta ilmiy manba ko‘rib chiqildi. Manbalar pastki jag‘ atrofiyasi va qoldiq alveolyar qirra rezorbsiyasi, suyak regeneratsiyasi, vertikal augmentatsiya, implantatsiya hamda og‘ir atrofiya holatlaridagi rekonstruktiv yondashuvlarga taalluqliligi bo‘yicha saralandi [1–10].

TAHLIL VA NATIJALAR

Ko‘rib chiqilgan ishlar bir necha yo‘nalishni qamrab oladi: atrofiyalangan suyakni raqamli usulda baholash, alveolyar qirra hajmini tiklash texnikalari, regeneratsiyani rag‘batlantirish va suyak hajmi cheklangan bemorlar uchun implantologik yechimlar. Ularning barchasida klinik vaziyatga mos usul tanlash zarurati ko‘zga tashlanadi. Etiologiya va patogenez. Tish yo‘qotilgach, alveolyar suyakka tushadigan funksional yuklama o‘zgaradi va qoldiq qirra rezorbsiyasi rivojlanishi mumkin. Ushbu jarayonning bemorlar orasida turlicha kechishi genetik polimorfizmlar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkinligi maxsus sharhda muhokama qilingan [3]. Alveolyar qirra hajmini saqlash bo‘yicha tadqiqotlarda esa qo‘llaniladigan usullarning mumkin bo‘lgan asoratlari va iqtisodiy jihatlari ham ko‘rib chiqilgan [6]. Diagnostika va rejalashtirish. Rekonstruktiv amaliyotdan oldin suyakning shakli va o‘lchamlarini uch o‘lchamda baholash muhim. Tishsiz pastki jag‘ning anatomik jihatdan ishonchli raqamli modellarini yaratishda sun’iy intellektdan foydalanish bo‘yicha ishlar jarrohlikni rejalashtirishda raqamli texnologiyalar qo‘llanilishini ko‘rsatadi [1]. Amaliy rejalashtirishda alveolyar qirraning balandligi va kengligidan tashqari, pastki jag‘ kanali hamda pastki alveolyar nervning joylashuvi ham inobatga olinishi kerak. Suyak augmentatsiyasi va regeneratsiya. Alveolyar qirra hajmini oshirish uchun bir necha jarrohlik yondashuvlari ishlab chiqilgan. Implantatsiyadan oldin vertikal suyak nuqsonlarini bartaraf etishda qo‘llaniladigan sendvich osteotomiyasi tizimli sharhda tahlil qilingan [4]. Og‘ir rezorbsiyaga uchragan qirrani tiklashda tenting pole abutmentlardan foydalanish texnikasi va klinik holatlar tavsiflangan [5]. Vertikal augmentatsiyada keng kallakli tenting vintidan foydalanishga doir klinik va gistomorfometrik natijalar ham e’lon qilingan [10].

Regeneratsiyaning biologik usullari ham ilmiy izlanishlar mavzusi bo‘lib qolmoqda. Klinik tadqiqotlardan birida hujayra terapiyasining og‘ir atrofiyalangan pastki jag‘ suyagini tiklashdagi imkoniyatlari baholangan [2]. Boshqa randomizatsiyalangan tadqiqotda 2-tur qandli diabeti bo‘lgan bemorlarda tish olingan alveoladagi suyak regeneratsiyasiga koenzim Q10 va kollagen gidrogelining ta’siri o‘rganilgan [7]. Ushbu ishlar biologik va biomateriallarga asoslangan yondashuvlarga qiziqish ortayotganini ko‘rsatadi, ammo ularning natijalarini barcha klinik holatlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tatbiq etish mumkin emas. Muqobil implantologik yechimlar. Suyak atrofiyasi og‘ir bo‘lgan, qisman yoki to‘liq adentiyali bemorlarda individual subperiostal implantlardan foydalanish tarixi va rivojlanishi alohida sharhda yoritilgan [8]. Tor alveolyar qirraga o‘rnatilgan maxsus shakldagi implantlar bo‘yicha yetti yillik kuzatuv natijalarini qamrab olgan ko‘p markazli tadqiqot ham chop etilgan [9]. Bunday usullarni tanlashda suyak anatomiyasi, rejalashtirilgan protez, jarrohlik xavflari va mavjud ilmiy dalillar birgalikda baholanishi zarur. Manbalar pastki jag‘ atrofiyasini davolash uchun barcha bemorlarga mos keladigan yagona usul yo‘qligini ko‘rsatadi.

Qaror qabul qilishda nuqsonning gorizontal yoki vertikal yo‘nalishda ekanligi, uning hajmi, yumshoq to‘qimalarning holati, muhim anatomik tuzilmalargacha bo‘lgan masofa va kelgusidagi protezlash rejasi hisobga olinadi. Suyak augmentatsiyasi hamda yo‘naltirilgan regeneratsiya suyak hajmini oshirishga qaratilgan bo‘lsa, osteotomiya texnikalari yoki maxsus implant konstruksiyalari ayrim murakkab holatlarda muqobil variant bo‘lishi mumkin [4–6, 8–10]. Hujayra terapiyasi va biomateriallardan foydalanish kabi biologik yondashuvlar ham tadqiq qilinmoqda [2, 7]. Shunga qaramay, alohida klinik tadqiqot yoki kichik holatlar seriyasining natijalari bir usulni boshqasidan ustun deb hisoblash uchun har doim ham yetarli emas. Amaliy tanlovda kutiladigan foyda bilan birga asoratlar ehtimoli, dalillarning ishonchliligi va bemorning ehtiyojlari ham hisobga olinishi kerak. Raqamli modellashtirish, xususan, tishsiz pastki jag‘ning anatomik jihatdan aniq modelini yaratish, murakkab operatsiyalardan oldingi rejalashtirishni yaxshilashga yordam berishi mumkin [1]. Kelgusida augmentatsiya usullarini suyak hajmining uzoq muddat saqlanishi, implantlarning yashovchanligi, sezuvchanlikdagi o‘zgarishlar va bemor bildirgan natijalar kabi bir xil mezonlar asosida taqqoslaydigan tadqiqotlar zarur.

XULOSA

Pastki jag‘ alveolyar o‘sig‘i atrofiyasi ko‘p omilli jarayon bo‘lib, implantatsiya va ortopedik reabilitatsiyani qiyinlashtirishi mumkin. Suyak hajmini tiklash usuli klinik ko‘rik va uch o‘lchamli tasvirlash natijalariga qarab individual tanlanadi. Ko‘rib chiqilgan adabiyotlarda suyak augmentatsiyasi, osteotomiya asosidagi rekonstruksiya, biologik regeneratsiya va maxsus implant konstruksiyalari yoritilgan [2, 4–10]. Raqamli modellashtirish esa operatsiyadan oldingi rejalashtirishni takomillashtirish imkoniyatiga ega [1]. Har bir usul bo‘yicha ko‘rsatmalar, kutiladigan natijalar, xavflar va dalillarning sifati birgalikda baholanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Raith S., Pankert T., Jaganathan S., Pankert K., Lee H., Peters F., Hölzle F., Modabber A. Segmenting beyond the imaging data: creation of anatomically valid edentulous mandibular geometries for surgical planning using artificial intelligence. Clinical Oral Investigations. 2025;29. https://doi.org/10.1007/s00784-025-06471-6.
2. Gjerde C., Mustafa K., Hellem S., Rojewski M., Gjengedal H., Yassin M., Feng X., Skaale S., Berge T., Rosén A., Shi X., Ahmed A., Gjertsen B., Schrezenmeier H., Layrolle P. Cell therapy induced regeneration of severely atrophied mandibular bone in a clinical trial. Stem Cell Research & Therapy. 2018;9. https://doi.org/10.1186/s13287-018-0951-9.
3. Venkatesh S., Shetty S. Role of genetic polymorphisms in residual ridge resorption of mandible – A scoping review. The Japanese Dental Science Review. 2025;61:22–30. https://doi.org/10.1016/j.jdsr.2025.02.002.
4. Roccuzzo A., Marchese S., Worsaae N., Jensen S. The sandwich osteotomy technique to treat vertical alveolar bone defects prior to implant placement: a systematic review. Clinical Oral Investigations. 2020;24:1073–1089. https://doi.org/10.1007/s00784-019-03183-6.
5. Sohn D., Lui A., Choi H. Utilization of Tenting Pole Abutments for the Reconstruction of Severely Resorbed Alveolar Bone: Technical Considerations and Case Series Reports. Journal of Clinical Medicine. 2024;13.
6. Barootchi S., Tavelli L., Majzoub J., Stefanini M., Wang H., Ávila-Ortiz G. Alveolar ridge preservation: Complications and cost-effectiveness. Periodontology 2000. 2022;92:235–262. https://doi.org/10.1111/prd.12469.
7. Ghanem M., Heikal L., Fattah H., Ashwah A., Fliefel R. The Effect of Coenzyme Q10/Collagen Hydrogel on Bone Regeneration in Extraction Socket Prior to Implant Placement in Type II Diabetic Patients: A Randomized Controlled Clinical Trial. Journal of Clinical Medicine. 2022;11. https://doi.org/10.3390/jcm11113059.
8. Łoginoff J., Majos A., Elgalal M. The Evolution of Custom Subperiosteal Implants for Treatment of Partial or Complete Edentulism in Patients with Severe Alveolar Ridge Atrophy. Journal of Clinical Medicine. 2024;13. https://doi.org/10.3390/jcm13123582.
9. Rapani A., Vercellotti T., Stacchi C., Gregorig G., Oreglia F., Morella E., Lombardi T. Long-Term Clinical Outcomes of Wedge-Shaped Implants Inserted in Narrow Ridges: A 7-Year Follow-Up Multicenter Prospective Single-Arm Cohort Study. Journal of Clinical Medicine. 2025;14. https://doi.org/10.3390/jcm14176299.
10. Kim H., Moon Y., Sohn D. Simplified Vertical Ridge Augmentation in Severely Resorbed Alveolar Ridges Using a Novel Wide-Head Tenting Pole Screw: Clinical and Histomorphometric Analysis—A Case Series. Journal of Clinical Medicine. 2025;14. https://doi.org/10.3390/jcm14196772.

TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

2026. № 10

Muharrir: Sherzod Qurbonov

Mas’ul kotib: Surmaniso Mirzaliyeva

Dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @munis_sm
Tel.: 97 748 70 03

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz https://t.me/tibbiyot_2100 Litsenziya raqami: №745444